

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Akceptuję

Agnieszka Dziemianowicz - Bąk

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

/-kwalifikowany podpis elektroniczny/

Program

„Opieka 75+” na rok 2025

Warszawa, grudzień 2024 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
I. Podstawa prawna programu	3
II. Ogólne dane	4
III. Cele programu	5
IV. Adresaci programu.....	5
V. Zakres podmiotowy i przedmiotowy programu.....	5
VI. Finansowanie programu oraz warunki przyznawania gminom środków budżetu państwa przeznaczonych na realizację programu	6
VII. Zasady podziału środków budżetu państwa na realizację programu	7
VIII. Zadania podmiotów uczestniczących w realizacji programu.....	7
IX. Monitoring programu.....	8

Wstęp

Zachodzące procesy demograficzne oraz doświadczenie zdobyte podczas realizacji programu „Opieka 75+” w latach poprzednich wpłynęło na opracowanie oraz ogłoszenie kolejnej edycji programu „Opieka 75+” na rok 2025, który ma na celu zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Konieczność dalszego udzielania finansowego wsparcia gminom w ww. zakresie wynika z coraz bardziej zauważalnych i postępujących procesów demograficznych, prowadzących do starzenia się społeczeństwa.

Jedną z form wspierania osób starszych określoną w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572), zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej” są usługi opiekuńcze, w tym również specjalistyczne usługi opiekuńcze, których głównym celem jest pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Niekorzystna sytuacja demograficzna jest szczególnie widoczna w małych gminach, w których proces starzenia się społeczeństwa zachodzi znacznie szybciej niż w skali kraju. Z uwagi na fakt, że organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, jest zadaniem własnym gmin, finansowanym z ich środków własnych, zapewnienie tego rodzaju usług może być utrudnione, szczególnie w małych gminach.

W związku z powyższym została opracowana kolejna edycja przedmiotowego programu na 2025 r., mającego na celu zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej, które mieszkają na terenach gmin do 60 tys. mieszkańców. Według danych statystycznych w Polsce na 2477 gmin - 2411 to gminy do 60 tys. mieszkańców, tj. 97,3% wszystkich gmin w kraju.

W ramach programu „Opieka 75+” na rok 2025 wsparciem będzie można objąć osoby nowe, które po raz pierwszy skorzystają z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, jak również osoby, które korzystały już wcześniej z programu i będą go kontynuowały oraz osoby, które będą miały zwiększoną liczbę godzin przedmiotowych usług.

I. Podstawa prawna programu

Program „Opieka 75+” na rok 2025, zwany dalej „programem”, stanowi informację zawierającą wskazówki dotyczące możliwości uzyskania przez gminy wsparcia finansowego w 2025 r. w zakresie realizacji zadania własnego o charakterze obowiązkowym, określonego w art. 17 ust. 1 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej, tj. świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W ramach programu wsparcia finansowego dla gmin udziela się na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, przy czym wysokość dotacji celowej z budżetu państwa nie może przekroczyć **60%** kosztów realizacji zadania.

II. Ogólne dane

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze

Organizowanie oraz świadczenie usług opiekuńczych jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym, finansowanym ze środków własnych gminy. Jest to forma wspierania osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Głównym celem usług opiekuńczych jest pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, świadczenie opieki higienicznej lub pielęgnacji zaleconej przez lekarza oraz zapewnienie – w miarę możliwości ośrodka pomocy społecznej/centrum usług społecznych – kontaktów z otoczeniem.

Odnosząc się do danych sprawozdawczych z realizacji programu „Opieka 75+” przekazywanych co roku przez wojewodów wynika, że zainteresowanie gmin przystąpieniem do jego realizacji, z roku na rok rośnie.

W 2018 r. do programu „Opieka 75+” przystąpiły 394 gminy. Koszt jego realizacji wyniósł prawie 4,5 mln zł a usługami opiekuńczymi objęto 2 802 osoby. Z analizy sprawozdań z realizacji programu w roku 2019 wynika, że program „Opieka 75+” realizowało 435 gmin z usługami dla 5 143 osób na kwotę ponad 9,5 mln zł. W roku 2020 do realizacji programu „Opieka 75+” przystąpiło 509 gmin z usługami dla 7 343 osób. Wysokość środków wydatkowanych na realizację programu „Opieka 75+” w roku 2020 wyniosła ponad 15,0 mln zł. Natomiast w roku 2021 program „Opieka 75+” realizowało 570 gmin, a usługami opiekuńczymi objęto 9 380 osób na kwotę ponad 22,5 mln zł. W roku 2022 wsparciem w ramach programu „Opieka 75+” objęto 11 223 osoby w 592 gminach na kwotę niespełna 29,4 mln zł. W roku 2023 program realizowało 612 gmin a usługami w jego ramach objęto 12 418 osób. Kwota wydatkowana na realizację programu w roku 2023 wyniosła ponad 37,3 mln zł.

Program jest odpowiedzią na obserwowany wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze w jego ramach, co w konsekwencji prowadzi do wzrostu kosztu jego realizacji.

Celem programu jest wsparcie finansowe samorządów gminnych w realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w gminach do 60 tys. mieszkańców: wiejskich, miejskich i miejsko-wiejskich, które realizują usługi opiekuńcze samodzielnie (tj. przez pracowników ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych, urzędów gmin, lub innych gminnych jednostek organizacyjnych) lub poprzez zlecenie realizacji przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491), zwanej dalej „ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 tej ustawy, lub poprzez zakup przedmiotowych usług od podmiotów sektora prywatnego.

Świadczenie usług opiekuńczych w gminach

Z analizy danych wynika, że w niektórych gminach usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze, świadczone są jednocześnie zarówno przez pracowników zatrudnionych przez jednostkę organizacyjną gminy (ośrodek pomocy społecznej/centrum usług społecznych), jak i przez zlecenie wykonania tych usług oraz poprzez ich zakup od podmiotów prywatnych.

III. Cele programu

Celem programu jest zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi (zgodnie z art. 6 pkt 9 ustawy o pomocy społecznej) lub są osobami samotnie gospodarującymi (zgodnie z art. 6 pkt 10 ustawy o pomocy społecznej), a także tych, które pozostają w rodzinie.

Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

1. Zapewnienia osobom w wieku 75 lat i więcej wsparcia i pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia, w ramach usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.
2. Poprawy jakości życia osób w wieku 75 lat i więcej.
3. Umożliwienia gminom rozszerzenia oferty usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.
4. Wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym.

IV. Adresaci programu

Program adresowany jest do gmin do 60 tys. mieszkańców, w tym:

- 1) gmin wiejskich;
- 2) gmin miejskich;
- 3) gmin miejsko-wiejskich.

W ramach programu gmina może skorzystać z dofinansowania ze środków budżetu państwa na świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, jeżeli:

- 1) dane świadczenie realizuje samodzielnie, tj. przez pracowników ośrodka pomocy społecznej/centrum usług społecznych, urzędu gminy lub innych gminnych jednostek organizacyjnych (zatrudnionych na umowę o pracę lub ramach umowy zlecenia) lub
- 2) zleca realizację przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 tej ustawy, lub
- 3) kupuje usługi opiekuńcze od podmiotów sektora prywatnego.

V. Zakres podmiotowy i przedmiotowy programu

1. Program zakłada wsparcie finansowe gmin w zakresie świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej, spełniających warunki do udzielenia pomocy wskazane w ustawie o pomocy społecznej.
2. Program rekomenduje niepobieranie odpłatności za usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone dla osób w wieku 75 lat i więcej, których dochód nie przekracza 250% obowiązującego od dnia 1 stycznia 2025 r. kryterium dochodowego, określonego w art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

3. W 2025 r. środki finansowe z programu mogą być przeznaczone na dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.
4. W ramach programu dopuszcza się następujące sposoby realizacji przez gminę usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych:
 - 1) zatrudnianie opiekunek/opiekunów na podstawie umowy o pracę lub w ramach umowy zlecenia;
 - 2) zlecenie wykonania przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. organizacjom pozarządowym wymienionym w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 tej ustawy;
 - 3) zakupienie usług opiekuńczych od podmiotów sektora prywatnego.
5. Kosztem realizacji zadania jest wydatek, jaki ponosi gmina w związku ze świadczeniem usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych osobom w wieku 75 lat i więcej.
6. Koszt realizacji zadania wylicza się poprzez pomnożenie całkowitej liczby godzin np. usług opiekuńczych przyznanych decyzją administracyjną osobie w wieku 75 lat i więcej na rok 2025 przez koszt 1h usług opiekuńczych określony w uchwale rady gminy.
Do kwoty wyliczonej zgodnie z ww. metodą gmina może uzyskać dofinansowanie w wysokości do 60%.
7. W przypadku ponoszenia przez osoby objęte programem odpłatności za usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze, świadczone w jego ramach, koszt realizacji zadania, wyliczony metodą, o której mowa w pkt 6, należy pomniejszyć o wysokość odpłatności za te usługi określoną w decyzji administracyjnej.

VI. Finansowanie programu oraz warunki przyznawania gminom środków z budżetu państwa przeznaczonych na realizację programu

1. W ramach programu gminom udziela się wsparcia finansowego na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.
2. Gmina może finansować usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze, dla osób objętych programem **od dnia 1 stycznia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2025 r.**
3. Gmina może otrzymać dotację celową na realizację działań przewidzianych programem, jeżeli udział środków własnych gminy wynosi nie mniej niż 40% przewidywanych kosztów realizacji zadania.
4. Gmina zgłasza roczne zapotrzebowanie na środki z rezerwy celowej budżetu państwa na realizację usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w ramach programu, wypełniając formularz zapotrzebowania, który jest udostępniany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS).
5. Wydatki w ramach programu będą kwalifikowane jeżeli zostaną faktycznie poniesione w okresie realizacji zadania, tj. w okresie wskazanym w pkt 2. W przypadku zawarcia umowy między gminą a wojewodą po dniu 1 stycznia 2025 r., istnieje możliwość zrefundowania wydatków poniesionych w związku z realizacją zadania od dnia 1 stycznia 2025 r.
6. Dotację z rezerwy celowej przekazuje wojewoda.

7. Niewykorzystana kwota dotacji podlega zwrotowi na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, z późn. zm.).
8. Środki, o których mowa w pkt 1, zaplanowane są w rezerwie celowej budżetu państwa przeznaczonej na zadania określone w ustawie o pomocy społecznej.

VII. Zasady podziału środków budżetu państwa na realizację programu

1. Propozycję podziału środków rezerwy celowej budżetu państwa na realizację programu opracowuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
2. Wojewodowie, przy opracowywaniu zapotrzebowania na środki z rezerwy celowej na realizację programu, uwzględniają przyznany na dane województwo limit środków oraz zapotrzebowanie zgłoszone przez gminy, które realizują usługi opiekuńcze w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze, poprzez:
 - 1) zatrudnionych pracowników ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych, urzędów gmin lub innych gminnych jednostek organizacyjnych;
 - 2) zlecenie wykonania przedmiotowego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. organizacjom pozarządowym wymienionym w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 tej ustawy;
 - 3) zakupienie usług opiekuńczych od podmiotów sektora prywatnego.
3. Gminy, zgłaszając do właściwego wojewody zapotrzebowanie na środki z rezerwy celowej na dofinansowanie realizacji usług w ramach programu, uwzględniają w szczególności:
 - 1) przewidywaną liczbę osób w wieku 75 lat i więcej, dla których usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze, będą świadczone w miejscu zamieszkania przy udziale dotacji celowej w ramach programu;
 - 2) przewidywaną liczbę godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej.

VIII. Zadania podmiotów uczestniczących w realizacji programu

1. **Do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego należy:**
 - 1) opracowanie programu;
 - 2) dokonanie podziału środków rezerwy celowej na poszczególne województwa z przeznaczeniem na realizację programu, zaplanowanej w ustawie budżetowej na rok 2025 na zadania określone w ustawie o pomocy społecznej;
 - 3) złożenie wniosku do ministra właściwego do spraw budżetu państwa w zakresie podziału środków rezerwy celowej, o której mowa w pkt 2, w podziale na poszczególne województwa z przeznaczeniem na realizację programu;
 - 4) przygotowanie wzoru sprawozdania z realizacji programu;
 - 5) monitorowanie realizacji programu za pośrednictwem wojewodów;
 - 6) dokonanie analizy rocznych sprawozdań wojewódzkich z realizacji programu oraz sporządzenie zbiorczego sprawozdania końcowego.

2. Do zadań wojewody należy:

- 1) udzielanie informacji gminom i osobom zainteresowanym o zasadach działania programu;
- 2) ocena złożonego przez gminy zapotrzebowania na środki finansowe;
- 3) składanie do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego zapotrzebowania na środki z rezerwy celowej na realizację programu;
- 4) przekazanie do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego sprawozdania końcowego z realizacji programu na terenie danego województwa w ujęciu opisowym i tabelarycznym;
- 5) kontrola i nadzór nad realizacją zadań realizowanych przez gminy w ramach programu.

3. Do zadań gminy (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) należy:

- 1) złożenie zapotrzebowania na środki finansowe na realizację programu do właściwego wojewody;
- 2) koordynowanie realizacji programu w gminie;
- 3) przekazanie wojewodzie sprawozdania końcowego z realizacji programu na terenie danej gminy w ujęciu opisowym i tabelarycznym (sprawozdanie opisowe do decyzji wojewody).

IX. Monitoring programu

1. Sprawozdanie końcowe z realizacji programu wójt/burmistrz/prezydent miasta przekazuje do właściwego wojewody w terminie do dnia 31 stycznia 2026 r.
2. Wojewoda przekazuje do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w terminie do dnia 28 lutego 2026 r., sprawozdanie końcowe z realizacji programu według wzoru określonego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
3. Sporządzenie sprawozdania zbiorczego z realizacji programu, w terminie do dnia 20 kwietnia 2026 r., należy do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.